

JAARVERSLAG 2013

JUNI 2014

VOORWOORD

Voor u ligt het jaarverslag van de Autoriteit Diergeneesmiddelen, SDa, over het jaar 2013. In dit jaarverslag treft u naast de financiële verantwoording over 2013 en de bijbehorende accountantsverklaring ook een korte samenvatting van de activiteiten van de SDa in 2013 aan.

Mocht u naar aanleiding van dit jaarverslag 2013 vragen, opmerkingen of suggesties hebben, neem dan contact met de SDa op via 0900-2211333. Wij staan u graag te woord.

Namens het SDa-bestuur,
Utrecht, juni 2014

Drs. F.J.M. Werner
Voorzitter

DE AUTORITEIT DIERGENEESMIDDELEN | SDa

Inleiding

De Autoriteit Diergeneesmiddelen is een onafhankelijke organisatie, opgericht om bij te dragen aan een verantwoord gebruik van diergeneesmiddelen in de Nederlandse dierhouderij. De SDa richt zich thans op een verantwoord gebruik van antibiotica omdat resistentie tegen antibiotica ook een bedreiging voor de volksgezondheid vormt.

De Autoriteit Diergeneesmiddelen streeft naar verantwoord antibioticagebruik met in achtneming van de borging van het dierwelzijn.

De dierhouders en dierenartsen in de kalver-, pluimvee-, rundvee- en varkenshouderij zetten zich actief in om tot een verantwoord gebruik van antibiotica te komen. De ministers van Landbouw, Natuur en Visserij en van Volksgezondheid en Welzijn en Sport stelden in 2010 reductiepercentages vast van 20% in 2011 en 50% in 2013, ten opzichte van het referentiejaar 2009 voor het totale antibioticumgebruik. Daarnaast werd een kwalitatieve verbetering van het antibioticumgebruik voorgestaan door het gebruik van voor de volksgezondheid kritische middelen aan strenge voorwaarden te verbinden.

De SDa richt zich op het volledig transparant maken van het antibioticumgebruik in de dierhouderij. De SDa ontvangt van de gegevensbeheerders van de diersectoren de gegevens met betrekking tot het voorschrijfpatroon van dierenartsen en het antibioticumgebruik door veehouders en analyseert deze. De SDa stelt per diersector en bedrijfstype benchmarkwaarden vast voor antibioticumgebruik in het algemeen en voor het gebruik van middelen die kritisch zijn voor de humane geneeskunde in het bijzonder.

Het voorschrijfpatroon en antibioticagebruik op dierhouderijen wordt vanuit resp. de Stichting Geborgde Dierenartsen en het ketenkwaliteitssysteem van de dierhouderijen getoetst aan de hand van de door het SDa-expertpanel gestelde benchmarkwaarden. Deze kwaliteitssystemen spreken zelf hun dierhouders/dierenartsen aan. De SDa beoordeelt of de aanpak van de diersectoren en dierenartsen er toe leidt dat het merendeel van de bedrijven op termijn een antibioticumgebruik heeft dat onder de streefwaarde ligt. De NVWA krijgt van de diersectoren de gegevens van die dierhouderijen die zich bij drie opeenvolgende metingen in het door de SDa beschreven actiegebied bevinden.

1. De voorschrijfgeregels van antibiotica van 40.000 dierhouderijen zijn geanalyseerd

Het SDA-expertpanel rapporteerde aanvankelijk het antibioticagebruik op kalver-, pluimvee- en varkensbedrijven. In 2013 werd daar het gebruik op rundveebedrijven aan toegevoegd waardoor nu het antibioticagebruik van 40.000 Nederlandse dierhouders in kaart is gebracht.

Antibiotica worden ingedeeld in klassen, de zogenaamde eerste-, tweede-, en derdekeuze middelen. De derde keuze antibiotica bestaan uit 'antibiotica die van kritisch belang zijn voor de volksgezondheid'. Deze antibiotica dienen daarom slechts in uitzonderlijke gevallen voor de behandeling van dieren worden ingezet. Sinds 1 januari 2013 zijn de voorwaarden waaronder deze derde keuze antibiotica gebruikt mogen worden bij wet vastgelegd.

In februari 2013 heeft de SDA het rapport 'Het gebruik van fluorochinolonen en derde en vierde generatie cefalosporinen in landbouwhuisdieren' gepubliceerd en de streefwaarde voor het gebruik van deze kritische middelen op nul gesteld. De SDA heeft hiermee nu voor de dierhouders alle benchmarkwaarden voor antibioticumgebruik vastgelegd. De dierhouder kent zijn gebruik en de mate waarin eventueel nog derde keuze antibiotica worden ingezet. De SDA heeft daarmee de basisvoorwaarden voor benchmarken voor dierhouders ingevuld.

2. Het benchmarken van het voorschrijfgedrag van de dierenartsen is verkend

De diersectoren leggen in hun datasystemen vast welke dierenarts welke diergeneesmiddelen voorgeschreven heeft. Het SDA-expertpanel was voornemens deze gegevens in 2013 te analyseren en wilde op grond van deze bestanden het voorschrijfpatroon van dierenartsen in kaart kunnen brengen en benchmarkwaarden voor dierenartsen vaststellen.

In 2012¹ had het SDA-expertpanel een aantal knelpunten benoemd die een goede benchmark van dierenartsen op dat moment in de weg stonden zoals het niet vastgelegd zijn van de één-op-één relatie en het ontbreken van een organisatie die dierenartsen aanspreekt op hun voorschrijfpatroon. In 2013 zijn van de zijde van de sectoren grote inspanningen verricht om de bestanden met één-op-één relaties tussen dierhouder en dierenarts beschikbaar te stellen aan de SDA. Het SDA-expertpanel heeft op haar beurt veel aandacht besteed aan de ontwikkeling van het benchmarken van dierenartsen en diverse (reken)methodieken vergeleken.

¹ SDA-Signalering 3, december 2012

Met de oprichting van de Stichting Geborgde Dierenarts (SGD) werd voldaan aan de voorwaarde dat er een organisatie moet zijn die dierenartsen aanspreekt op hun voorschrijfgedrag. De SDa zal de Veterinaire Benchmarkindicator in het voorjaar van 2014 introduceren. Daarmee heeft zij dan ook voor dierenartsen het benchmarken mogelijk gemaakt.

3. Er is een aanvang gemaakt met de analyse van de voorschrijfgeregels van antibiotica bij andere productiedieren

Naast de kalver-, pluimvee-, rundvee- en varkenshouderij worden ook in andere diersectoren antibiotica gebruikt. In 2013 heeft de SDa overleg gehad met vertegenwoordigers van andere productiedierensectoren, zoals schaaap, geit, kalkoen en konijn, en is verkend in hoeverre het mogelijk is de voorschrijfgeregels van antibiotica op deze bedrijven in kaart te brengen.

4. De kwaliteitssystemen spreken zelf hun dierhouders aan op antibioticumgebruik

Per 1 januari 2013 is binnen - de kwaliteitssystemen van de - diersectoren regelgeving voor verbetertrajecten in gegaan. De SDa heeft van alle diersectoren de verbetertrajecten kunnen inzien en geconstateerd dat deze bij goed naleven kunnen leiden tot minder en verantwoord antibioticumgebruik. Bij de verbeteringstrajecten wordt vooral ingezet op aanvullende maatregelen in het bedrijfsgezondheidsplan (BGP) dat de dierhouder samen met zijn dierenarts opstelt. Aan de hand van het BGP kijken de private instanties of de dierhouder tot actie overgaat om het antibioticumniveau terug te dringen. Vervolgens controleren ze periodiek of het antibioticumgebruik inderdaad terugloopt en worden de verbeterpunten geëvalueerd.

5. Kwaliteit van gegevensbestanden: de focus lag in 2013 op de invoer van gegevens door dierenarts(praktijk)en

In 2011 en 2012 heeft de SDa KPMG de opdracht gegeven de kwaliteit van de verkregen gegevens te toetsen. Daartoe heeft KPMG reeds twee rapporten opgeleverd. In het eerste rapport beschrijft KPMG het registratieproces van het antibioticagebruik en het tweede rapport stelt referentiekaders voor het vastleggen van het antibioticumgebruik door de diersectoren. Eind 2012 stelde de SDa met de sectoren en de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde (KNMvD) vast dat het proces van invoer en verwerking van de voorschrijfgegevens nog onvoldoende was geanalyseerd. Daarop heeft de SDa KPMG gevraagd om de gegevensregistratie in de dierenartsenpraktijken te beschrijven en eventueel te adviseren over verbeteringen.

KPMG rapporteerde in 2013 dat de verschillende praktijkmanagementsystemen (PMS-en) die in de dierenartsenpraktijk worden gebruikt, in eerste instantie niet ontwikkeld zijn met ketenregistratie als doel. Dit vormt weliswaar voor de dierenarts geen functionele beperking voor de registratie van aflevergegevens, maar veroorzaakt wel kwetsbaarheden.

Transparantie over ingevoerde gegevens, borging van de administratie van de dierenarts en controle op doorgevoerde correcties in de administratie (bijvoorbeeld voorraadvorming en creditering van terugleveringen) vormen zeker nog een punt van aandacht. De SDa heeft deze bevinding eind 2013 met betrokken partijen, met name de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde (KNMvD) gedeeld. De KNMvD heeft de SDa laten weten dat zij er alles aan zal doen om de nodige verbeteringen geregeld te krijgen.

6. Transparantie in wijze van berekeningen dierdagdoseringen vergroot

De diersectoren maken graag gebruik van de meest recente versie van de SDa-algemene doseringslijst uit de SDa-Diergeneesmiddelenstandaard (DG-standaard). Zij ontvangen daarom van de SDa regelmatig een update van deze tabel, zodat zij deze gegevens kunnen gebruiken voor het berekenen van die dierdagdoseringen voor de bedrijven. Het streven was in 2013 een webapplicatie beschikbaar te hebben voor sectoren, zodat zij permanent over een recente versie kunnen beschikken. Echter, de prioriteit van de technische ontwikkeling is binnen de SDa in verband met de veterinaire benchmarkindicator verlegd naar het ontwikkelen van een rekentool voor dierenartsen. Daarmee is het

ontwikkelen van de webapplicatie verplaatst naar 2014. Sleutelorganisaties ontvangen de meeste recente versie van de doseringstabel rechtstreeks van de SDa.

Voor derden is de tabel opvraagbaar bij de SDa, of een voorbeeld ter inzage beschikbaar op de website van de SDa: www.autoriteitdiergeneesmiddelen.nl. Daar vindt men ook de standard operating procedures (SOP) voor het berekenen van de dierdagdoseringen voor de dierhouderijen.

7. Communicatie van bevindingen aan overheid, sectoren en samenleving

a. De SDa heeft in 2013 een aantal publicaties verzorgd, te weten:

- Het gebruik van fluoroquinolonen en derde en vierde generatie cefalosporinen in Landbouwhuisdieren, SDa-rapport; maart 2013.
- De 'SDa-Signalering 4'; juni 2013.
- Het gebruik van antibiotica bij landbouwhuisdieren in 2012, SDa-rapport; juli 2013. inclusief Engelse vertaling: Usage of antibiotics in Livestock in the Netherlands in 2012.
- Diverse edities van SDa-Signaal, de digitale nieuwsbrief van de SDa.

In 2013 is de SDa veelvuldig aanwezig geweest bij bijeenkomsten voor dierhouders, dierenartsen en andere erfbetreders om haar boodschap uit te dragen.

b. Het SDa-expertpanel heeft het volgende wetenschappelijk artikel gepubliceerd:
Consumption of antimicrobials in pigs, veal calves, and broilers in the Netherlands: quantitative results of nationwide collection of data in 2011. PLoS One 8(10):e77525

c. Internationale dimensie

Vanuit het buitenland is er toenemende belangstelling voor de 'Dutch Approach'. Leden van het SDa-expertpanel en -bureau hebben in Duitsland, België, Groot-Brittannië en de Verenigde Staten de werkwijze van de SDa toegelicht. Organisaties van varkenshouders en journalisten uit de VS zijn bij de SDa op bezoek geweest om specifieke vragen over dit dossier te bespreken.

Twee leden van het expertpanel zijn lid van het European Surveillance Veterinary Antimicrobial Consumption en bewerkstelligen daar de afstemming over de gebruikte rekenmethodiek voor het gebruik van antibiotica op dierhouderijen met de andere Europese landen.

d. Antibiotic Awareness Day 2013

Het European Centre for Disease Prevention and Control heeft 18 november uitgeroepen tot Antibiotic Awareness day. Op 18 november 2013 heeft de SDa samen met de Stichting Werkgroep Antibioticabeleid (humaan) en het RIVM een symposium georganiseerd met als thema "Antibiotica alleen als het moet, preventie van resistentie bij mens en dier" voor 200 genodigden werkzaam in zowel de humane als de veterinaire gezondheidszorg. Tijdens een afwisselend programma presenteerden prominente sprekers de initiatieven uit het humane en veterinaire veld om een verantwoord antibioticagebruik te stimuleren en de werkzaamheid van antibiotica te behouden.

e. De SDa-website

Alle relevante informatie voor betrokkenen over de doelstellingen en samenstelling van de SDa is te vinden op de website. Daarbij is de SDa-site één van de belangrijkste middelen voor de communicatie van de SDa met individuele dierhouders, dierenartsen, belangstellende burgers en consumenten. Alle SDa-publicaties zijn vrij beschikbaar en voor de diverse doelgroepen is er antwoord op veel gestelde vragen.

MENS EN ORGANISATIE

De SDA is in 2010 opgericht en begonnen als projectorganisatie. In 2012 is de projectorganisatie omgezet in een organisatie met een bureau te Utrecht. Dit alles in het kader van het streven naar een professionele, onafhankelijke organisatie. Haar kernwaarden zijn: onafhankelijk, transparant, wetenschappelijk integer, kostenefficiënt en samenwerkingsgericht. De organisatie kent, naast een bureau te Utrecht, een bestuur, expertpanel, raad van advies waarin de KNMvD en de vier sectoren vertegenwoordigd zijn en een klankbordgroep SDA-expertpanel.

a. Bestuur

Het SDA-bestuur bestaat uit een voorzitter, een secretaris, een penningmeester en leden. Het ministerie van Economische Zaken en het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport hebben elk een waarnemer bij de bestuursvergaderingen.

Het bestuur heeft in 2013 zevenmaal vergaderd. Op verzoek van de commissie van toezicht heeft het bestuur op 20 december 2013 kennis gemaakt met de leden van de commissie van toezicht. De samenstelling van het bestuur vindt u in bijlage 1.

b. SDA-expertpanel

Het SDA-expertpanel bestaat uit vier wetenschappers op het gebied van de humane en veterinaire microbiologie, epidemiologie en farmacie. Zij laten zich ondersteunen door een onderzoeker die zich toelegt op de data-analyse en een onderzoeker die zich voornamelijk bezighoudt met de DG-standaard. Het SDA-expertpanel kwam in 2013 acht keer bijeen. De samenstelling van het expertpanel vindt u in bijlage 2.

c. Raad van Advies (sectorale werkgroepen)

De Raad van Advies (RvA) staat het bestuur van de SDA bij door haar, gevraagd en ongevraagd, te adviseren. De kalver-, pluimvee-, rundvee- en varkenssector, evenals de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde (KNMvD), zijn vertegenwoordigd in de Raad van Advies. Sinds 2013 beschikt de Raad van Advies over een eigen secretaris die de agenda opstelt en zorgt voor de formulering van de adviezen van de Raad van Advies aan het bestuur. In 2013 kwam de Raad van Advies zes keer bijeen. In bijlage 3 treft u de samenstelling van deze raad aan.

d. Klankbordgroep SDA-expertpanel

De vier diersectoren en de KNMvD zijn vertegenwoordigd in de klankbordgroep van het SDA-expertpanel. In 2013 heeft het SDA-expertpanel vier keer gezamenlijk overleg gevoerd met de klankbordgroep over de eerste resultaten van de analyses van het expertpanel.

Daarnaast heeft het expertpanel een- à tweemaal met elke diersector apart overleg gevoerd over de invulling van sector specifieke technische aspecten. In bijlage 4 vindt u de samenstelling van de klankbordgroep SDA-expertpanel.

e. Bureau

Het SDA-bureau bevindt zich in Utrecht aan de Yalelaan en wordt geleid door een directeur. Deze wordt ondersteund door een beleids- en communicatiemedewerker en een secretariael medewerker. De samenstelling van het bureau in 2013 vindt u in bijlage 5.

f. Commissie van Toezicht

De Commissie van Toezicht bestaat uit drie leden en ziet namens de staatssecretaris van Economische Zaken en de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport toe op de onafhankelijkheid van de SDA. De commissie is in 2013 tweemaal bijeen geweest. Voor een overzicht van de samenstelling van de Commissie van Toezicht wordt verwezen naar bijlage 6.

Bijlage 1

In het bestuur hadden in 2013 zitting:

Drs. F.J.M. Werner (voorzitter)

Ir. C.A.C.J. Oomen (secretaris)

Prof. dr. ir. G. van Dijk (penningmeester)

Prof. dr. J.E. Degener

Prof. dr. A. Pijpers

Mw. prof. dr. ir. A.J. van der Zijpp

vacature

Waarnemers: Dr. Ph. van Dalen (VWS)

Dr. J.G. Sevenster tot 1 september 2013 (EZ)

Mw. ir. G. van Ingen-ten Brinke vanaf 1 september 2013 (EZ)

Bijlage 2

Het SDA-expertpanel bestond in 2013 uit:

Prof. dr. D.J. Mevius, veterinaire microbioloog CVI (voorzitter)

Prof. dr. ir. D.J.J. Heederik, epidemioloog IRAS, UU

Prof. dr. J.W. Mouton, medisch microbioloog UMC Radboud

Mw. dr. I.M. van Geijlswijk, apotheker FD UU (tot 12 april als adviseur, daarna lid van het expertpanel)

Onderzoeker data-analyse mw. dr. M.E.H. Bos

Onderzoeker DG-standaard mw. drs. F.J. Taverne

Bijlage 3

De Raad van Advies bestond in 2013 uit de volgende leden:

Prof. dr. L.J. Hellebrekers, namens de dierenartsen

A. van Hoof, namens rundveehouderij

E. Hubers, namens pluimveehouderij

Prof. dr. ir. S. Korver, namens varkenshouderij

H.W.A. Swinkels, namens vleeskalverhouderij

Ir. H. Bekman, secretaris van de Raad van Advies

Bijlage 4

Leden van de klankbordgroep van het SDA-expertpanel:

Ir. H. Bekman, namens de vleeskalverhouderij

T. Duteweerd, namens de varkenshouderij

W. Gijsbers (vanaf 1 september 2013), namens de varkenshouderij

E. de Jonge, namens de pluimveehouderij

Prof. dr. T.J.G.M. Lam, namens de rundveehouderij

Drs. P.H.A. Mölder, namens de vleeskalverhouderij

G. Oosterlaken tot 1 september 2013, namens de varkenshouderij

Mw. dr. L. Schipper, namens de dierenartsen

A. Spieker, namens de pluimveehouderij

Drs. E.B. Visser, namens de dierenartsen

H. Voogd, namens de rundveehouderij

Bijlage 5

Medewerkers van het SDA-bureau:

Mw. dr. H.M.G. van Beers-Schreurs, directeur

Mw. Dr. M.A.E. van Hagen, medewerker Beleid & Communicatie per 15 maart 2013

Mw. J. van Velthuisen- van Ravenswaaij, secretariaal medewerker

Drs. R.J. Wessels, communicatieadviseur tot 1 september 2013

Bijlage 6

De Commissie van Toezicht bestaat uit:

Mw. J.F. Snijder-Hazelhoff, voorzitter

Prof. dr. P. Vanthemsche, voorzitter Belgische Boerenbond

Dr. H.A.M. Backx, directeur GGD "Hart van Brabant"

FINANCIEEL JAARVERSLAG 2013

Hierna treft u het financiële jaarverslag van de Stichting Diergeneesmiddelenautoriteit over het boekjaar 2013 aan. Het verslag is opgesteld door Zorgaccountants en van een accountantsverklaring voorzien. Het originele en gewaarmerkte rapport is op aanvraag in te zien bij de SDa.

SDa Autoriteit Diergeneesmiddelenautoriteit

Yalelaan114

3584 CM Utrecht

Nederland

Telefoon: 088 – 03 07 200

E-mail: info@autoriteitdiergeneesmiddelen.nl

www.autoriteitdiergeneesmiddelen.nl

Jaarverslag 2013

©Autoriteit Diergeneesmiddelen, 2014

Vermenigvuldiging is toegestaan onder voorwaarde van bronvermelding